

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduse valdkond

Narva kolledž

Õppekava “Noorsootöö”

Valeria Olesk

KOHTLA-JÄRVE NOORTE ARUSAAMAD IDA-VIRUMAA TULEVIKUST

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Andu Rämmer, PhD (sotsioloogia), Tartu Ülikooli Narva kolledži noorte
uuringute kaasprofessor

NARVA 2024

Kohtla- Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust

Kinnitus

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujal pärinevad andmeid on viidatud.

Valeria Olesk

16.05.2025

/allkirjastatud digitaalselt/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Valeria Olesk,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust

mille juhendaja on, Andu Rämmer, PhD (sotsioloogia), Tartu Ülikooli Narva kolledži noorte uuringute kaasprofessor,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Valeria Olesk

16.05.2025

RESÜMEE

The topic of this bachelor's thesis is "Perceptions of young people in Kohtla-Järve about the future of Ida-Viru County". The aim of this bachelor thesis is to find out what are the perceptions of the young people of Kohtla-Järve, who participated in the survey, about the future of Ida-Viru County.

In the theoretical part of the thesis, I characterised the Kohtla-Järve region and gave an overview of the factors shaping values. In the empirical part, I gave an overview of the research methods used, the sampling and the data collection process through interviews.

For data collection, I conducted qualitative semi-structured interviews. For this purpose, I designed an interview schedule to explore young people's perceptions of the future of Ida-Virumaa. The data collected from the interviews was analysed using thematic analysis. The interviewees were four 15-year-old girls and two 22-year-old young women. The parents of the minors had been asked for written promises to conduct the interviews.

With the first research question, I found out the opinions of the survey participants on the economic development of Ida-Viru County. Young people feel more resentful about the state of the region. Lack of opportunities for self-development and participation in different activities. Young people also clearly understood the impact of economic inequalities. The scarcity of well-paid jobs in the region made them prefer to relocate to larger cities.

The second research question explored young people's perceptions of social development in Ida-Viru County. During the interviews, it became clear that young people do not have the opportunity to have fun, to participate in recreational activities. Their views are not often explored, and even if they are asked, young people notice differences in the development of different regions - for example, innovations in Sillamäe and Järve are highly valued, but there are no similar developments in Ahtme. Young people mentioned that in Ida-Viru County the choice of professions is limited and the jobs to be found tend to be low paid or insecure.

The third research question asked young people's attitudes towards the cultural development of East-Viru County. People can be brought together by similar concerns and tensions - such as economic barriers, family difficulties or language barriers. Young people also sense differences in their own values from those of their parents and grandparents. Individualism, personal convenience and expediency come to the fore, but young people shared values with their parents, such as valuing the materialism of money or supporting the community.

The fourth research question explored young people's perceptions of the development of the natural environment in Ida-Viru County. In general, young people are aware of the green

revolution, but they are not averse to green revolution per se. Young people in Ida-Virumaa are concerned about the future of their families and communities. Mining and oil shale processing have a history in Ida-Viru County, which gives young people a sense that this is a "core value" of the region.

The fifth research question was used to find out the future aspirations of the participants. The majority of respondents want a more diverse living environment in terms of entertainment. Almost all respondents feel ready to contribute, but worry that there is no place or time for their initiative. For many young people, the future seems to be linked to larger cities outside Ida-Virumaa, where they see better opportunities for studies, careers and quality of life. Some would be willing to stay or return if the region offered more attractive conditions.

The topic of this thesis is important for the young people themselves, as well as for policy makers, local authorities and youth workers, because it is important to understand the perceptions that the young people of Kohtla-Järve express about the future of Ida-Viru County.

Sisukord

SISSEJUHATUS	7
1. TEOREETILINE OSA	8
1.1 Ida-Virumaa piirkonna lühike iseloomustus	8
1.1.2 Majanduslik olukord Ida-Virumaal	9
1.1.3 Sotsiaalne olukord Ida-Virumaal	10
1.1.4 Kultuuriline olukord Ida-Virumaal	12
1.1.5 Looduslik keskkond	13
1.1.6 Demograafiline olukord (Ida Virumaal)	14
1.1.7 Põlevkivitööstuse olukord	14
1.2 Noorte arusaamu ja väärtusi kujundavad tegurid	15
2. EMPIIRILINE OSA	18
2.1. Intervjuu ja tulemuste analüüsi meetodid	18
2.2. Intervjueerimine ja valim	18
2.3. Analüüs ja arutelu	19
2.3.1. Noorte arusaamad Ida-Virumaa majanduslikust arengust	19
2.3.2 Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa sotsiaalsest arengust	20
2.3.3 Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa kultuurilisest arengust?	23
2.3.4 Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa looduskeskkonna arengust	24
2.3.5 Millised on noorte tulevikuootused	25
2.3.6. Järeldused ja ettepanekud	26
KOKKUVÕTE	29
Kirjandus	31
LISA	35

SISSEJUHATUS

Selles töös osalesid Kohtla-Järve noored, sest töötan Kohtla-Järve linnas asuvas Kohtla-Järve Maleva Põhikoolis. Kohtla-Järve linn on ka minu kodulinn. Kuna Kohtla-Järve noorte arvamust Ida-Virumaa tuleviku kohta on vaevalt uuritud, siis käesolev bakalaureusetöö on selleks suurepärase võimalus.

Ida-Virumaa asub Kirde-Eestis. Maakond piirneb läänes Lääne-Viru maakonnaga, edelas Jõgeva maakonnaga ja idas Venemaa Föderatsiooniga. Ida-Virumaal on 14 kohalikku omavalitsust. Neist viis on suurimad linnad: Kiviõli, Kohtla-Järve, Narva, Narva-Jõesuu ja Sillamäe. Ülejäänud on vallad: Aseri, Lüganuse, Tudulinna, Avinurme, Kohtla-Nõmme, Lohusuu, Iisaku, Mäetaguse, Illuka, Alajõe, Jõhvi, Toila, Vaivara ja Kohtla. Vallasisesed linnad on Püssi ja Jõhvi, mis ühtlasi sisaldab Ida-Virumaa halduskeskust. (Lüll 2016)

Ida-Virumaa on Eesti suurimaid tööstuslikke piirkondi, mille maastikule on tugeva jälje jätnud põlevkivi kaevandamise jääkproduktidest tekkinud tuhamäed. Loodusliku külje pealt on Ida-Virumaa tuntud oma Saka-Ontika-Toila pankranniku, Narva-Jõesuu liivarandade, Peipsi ranniku ja Valaste jõe poolest. Viimane on Eesti kõrgeim juga. Ida-Virumaa on tuntud veel sellegi poolest, et seal asuvad näiteks Kuremäe klooster, Kohtla-Järve kaevandusmuuseum (Lüll 2016).

Võrreldes teiste Eesti piirkondadega on Ida-Virumaa omavalitsustes olnud maakorraldajate ametikohtadel kõige suurem personali rotatsioon. 1991. aastal käivitatud maareformi alates kuni 2012. aasta viimase päevani oli sellega seotud tervelt 47 inimest (Taremaa 2014). Järelikult on kohalikes omavalitsustes maakorraldajad pidevalt vahetunud, mis on viinud selleni, et maareformiga ei ole järjepidevalt tegeletud. (Lüll 2016)

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja, millised on uuringus osalenud Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust. Töös püstitatud uurimisküsimused keskenduvad järgmistele teemadele:

- Millised on peamised tegurid, mis mõjutavad Kohtla-Järve noorte arusaamu Ida-Virumaa tulevikuväljavaadetest?
- Kuidas mõjutavad kohaliku majanduse ja tööturu arengud Kohtla-Järve noorte hinnanguid ja ootusi?

- Millist rolli mängivad kultuurilised ja identiteediküsimused noorte arusaamades piirkonna arenguperspektiividest?
- Millist rolli mängib sotsiaalne seiskoht Kohtla-Järve noorte arusaamades piirkonna arenguperspektiividest?
- Millised on Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa looduskeskkonna arengust?

Uuring aitas mõista noorte ootusi ja vajadusi Ida-Virumaa tuleviku suhtes, pakkudes võimalikke suuniseid kohalike omavalitsuste ja arendusprojektide jaoks, et luua noortele atraktiivsem ja kestlikum elukeskkond.

Teoreetilises osas iseloomustasin Kohtla-Järve piirkonda ja andsin ülevaate väärtusi kujundavatest teguritest. Empiirilises osas andsin ülevaade kasutatud uurimismeetoditest, valimi moodustamisest ning andmete kogumise protsessist intervjuude kaudu. Samuti esitasin analüüsi tulemusel ja tegin nendest järeldused. Uuringu käigus kogusin andmeid kvalitatiivsete poolstruktureeritud intervjuude abil ning tulemuste töötlemisel rakendasin temaatilise analüüsi meetodit. Andmete analüüsi juures petsin kinni eetikanõuetest, eriti rõhutasin anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse tagamist, mis tähendab, et intervjuudega kogutud vastuseid käsitleti viisil, mis ei võimalda neid siduda konkreetsete isikutega.

Töö koostamise protsessis olen kasutanud ChatGPT tekstigeneraatorit, et saada tagasisidet töö sisukorra ja peatükkide ülesehituse kohta ning kontrollida peatükkide põhiteksti keeleliselt korrektset vormistamist. Lisaks on ChatGPT abil tõlgitud võõrkeelset teaduskirjandust. Töö kontrollisin kõik esialgsed tõlked üle ja parandasin eksimused.

1. TEOREETILINE OSA

Kohtla-Järve noorte Ida-Virumaa tulevikku puudutavate arusaamad uurimiseks oli vaja selgeks teha, milline on praegune olukord Ida-Virumaa. Uurides praegust olukorda saab tulevikus hinnata noorte tulevikku ootuseid, milliseid muutusi and sooviksid näha oma piirkonnas. Noorte vaated tulevikule võivad aidata kujundada kohaliku tasandi otsuseid ja muudatusi.

Töö teoreetilises kasutasin erinevat teaduskirjandust ja erinevate uuringute tulemusi, sest Ida-Virumaa kohta on päris palju uuritud.

1.1 Ida-Virumaa piirkonna lühike iseloomustus

Ida-Virumaa paikneb Kirde-Eestis. Seda piiravad idas Venemaa ja Narva jõgi, läänes Lääne-Virumaa, põhjas Soome laht ja lõunas Jõgevamaa ning Peipsi järv. Ida-Virumaa territoorium moodustab 7,4 % Eesti pinnast, mis on 3364,05 ruutkilomeetrit. Põhjaosas paiknevad tööstus ja linnad, lõunas metsad ja sood. See maakond on eriline, sest linnastumine ületab 80 %. Ida-Virumaa elanikke peetakse teistest maakondadest religioossemaks ja kohavaimule truuks (Kask 2016).

2011. aasta loenduse andmetega leidis Ida-Virumaal 149 172 elanikku. Rahvaarvult on Ida-Viru maakonnal positsioon Eesti kolmandana, samas on Ida-Virumaa unikaalne, kuna omab ainsana maakonnaaletust, kus linnaelanikkond moodustab üle 80% elanikkonnast (Kask 2016).

Ida-Viru elanikud on keskmiselt eakamad, kui Eesti teistes maakondades, kusjuures naiste arv ületab meeste oma. Eestlaste osakaal rahvastikus on Ida-Virumaal madalam kui teistes piirkondades, viies madalamate emakeelelt eesti keele kõnelejate ja Eesti kodakondsusega elanike arvudeni võrreldes teiste maakondadega. Sellega kaasneb aga suurem sündinud väljaspool Eestit ja välispäritolu elanike arv (Kask 2016).

1.1.2 Majanduslik olukord Ida-Virumaal

Ida-Virumaa majandus peegeldab pikka tööstuslikku ajalugu, olles tööstuse valdkonnas oluline. Piirkond on teada kui suurettevõtete keskus, ning toodangu mahuga positsioneerib Ida-Virumaa ennast teiseks suuremaks tööstuspiirkonnaks Eestis, edestades paljusid, v.a Harjumaa. Energia tootmises on Ida-Virumaa tähtis tegija, sest sealt tuleb ligikaudu 90% Eesti elektrienergiast. Suurtööstuse roll loob Ida-Virumaale eeliseid, sealhulgas investeerimisvõime ettevõtetele. Samas on see ka potentsiaalsete keerukuste allikas, mis ei pruugi olla nii tuntud teistes piirkondades, või esinevad need tunduvalt väiksemal määral (Statistikaamet 2017).

Ida-Virumaa piirkonna jaoks on fundamentaalse tähtsusega loodusvara põlevkivi, mis on kaevandatud alal, mis hõlmab umbes 1% Eesti pindalast. Tänu põlevkivile toodetakse Eestis ligikaudu 90% kogu elektrienergiast. Lisaks elektri tootmisele annab põlevkivi võimaluse valmistada tahket kütust, põlevkivikeemia tooteid, gaasi, õli ning põletamise jääk, tuhk, leiab rakendust tsemenditootmises. Ida-Virumaa palgatase jääb kahjuks Eesti keskmisele alla, olles teiste maakondadega võrreldes 15-20% madalam. Huvitaval kombel on aga Ida-Virumaalt lahkunud inimeste keskmine sissetulek 5-7% kõrgem, kui piirkonnas püsivalt elavatel inimestel (Kask 2016).

Ida-Virumaa tööstusettevõtetes vaevleb peavalu – järelkasvu puudus. Noored, kahjuks, ei tunne tõmmet omandada piirkonnale omaseid, spetsiifilisi erialasid, ehkki nõudlus nende järele Ida-

Virumaal on terav. Samuti otsitakse meeleheitlikult noori, kes oleksid nõus tegelema lihtsamate töödega (Kask 2016).

Majanduse mitmekesistamine ja rohepööre

Ida-Virumaal seisab ees keeruline, kuid vajalik ülesanne: muuta oma majandus struktuuri ja liikuda rohelisemasse tulevikku. Fossiilkütuste ajastust peab saama kliimasõbralikum ja jätkusuutlikum mudel. See muutus on äärmiselt oluline, et säilitada piirkonna majanduslik edu ja tagada inimeste heaolu. Ida-Virumaa arengukava 2023–2035 võtab sihikule ambitsioonika eesmärgi: olla Eestis rohepöörde teerajajaks, hoides samal ajal elanike elu paremana ja ettevõtted konkurentsivõimelisena. Plaan keskendub kolmele peamisele valdkonnale: inimeste areng, majandus ja ettevõtlus, ning elukeskkond ja taristu. Põhiline eesmärk on liikuda fossiilkütustest sõltuvalt mudelilt kliimasäästlikule ja mitmekesisele sotsiaalmajanduslikule struktuurile (Heinmaa 2022).

Tuleviku perspektiivid

Tänane pilt viitab noorte suurepärasele võimalustele omandada väärt haridust. Eelmise aasta lõpul käivitunud Õiglase Ülemineku Fondi toetusmeetmed pakuvad tuge uute erialade loomisel või olemasolevate uuendamisel, eriti just rohe- ja ringmajanduse kontekstis. Oleme tervitanud nelja uue õppekava lisandumist ja teinud muudatusi kolmes varasemas. Loomulikult kulgeb õppetöö peamiselt emakeeles, kuid lisaks sellele kasutame ka inglise keelt. Ida-Virumaal tegeleme üleminekuga eestikeelsele haridusele, mille põhieesmärk on avada noortele suuremad ukse tööturul. Virumaa Kolledž, mis on spetsialiseerunud inseneeria valdkonnale, aitab venekeelsetel noortel omandada heal tasemel eesti keele oskus ning valmistuda rohelise majanduse maailmas toimetulekuks (Roosileht 2024).

Õiglase ülemineku poliitika meetmed

Õiglase ülemineku fond aitab panna idanema seemne Ida-Viru maakonna jätkusuutlikuks kasvaks ja arenguks. Fondist toetatakse tegevusi, mis kasvatavad maakonna heaolu, ettevõtete konkurentsivõimet ja majandust, aga ka innukaid kodanikualgatusi, kultuuri- ja haridusprojekte ning elukeskkonna arengut (Ida-Viru Fond 2024)

1.1.3 Sotsiaalne olukord Ida-Virumaal

Mitmekultuurilisus ja integratsioon

Puudulik integreerumine seab küsimärgi nii indiviidi kui ka ühiskonna kui terviku heaolu suhtes. Nimelt, ebapiisav lõimumine eri ühiskonnaliikmete vahel võib nõrgendada kogukonna sidususe

vundamenti. Integratsioon ei ole vaid üksikisikute küsimus, vaid seotud sotsiaalse süsteemi tervikliku toimimisega. Mitmekesisuse mõiste hõlmab endas arusaamu, kuidas poliitiliselt kujundada ja vormida mitmekultuurilist ühiskonda (Palo jt 2008).

Meie päevad mööduvad Ida-Virumaal, paigas, kus multikultuursus on argipäev, ühes rahvaste rohkusega. Meie maakonnas hingab elu rohkem kui kuuekümne erineva rahva poolt, nende seas moodustavad eestlased veidi üle 19 protsendi. Selle ühenduse võlu seisneb kahes: rahva kultuuri, nii säilitamises, hoidmises kui ka edendamises, ning kõrvuti sellega, rikastamises valgevene, vene, saksa, soome, ukraina, tatari, poola ja mitmete teiste rahvaste kultuuripärandiga (Kõllo 2021).

Haridus ja noorte väljavaated

Kohtla-Järve koolid, nii kutse- kui ka tehnikakoolid, keskenduvad haridusprogrammide loomisele. Need on tihedalt seotud regiooni majanduse nõuetega. Eraldi rõhutatakse tehnoloogia ja keskkonnaga seotud erialasid. Nende eesmärk on aktiivselt toetada rohepöoret, mis kujundab tuleviku majandusarengu.

Ida-Virumaal on käsil mahukas projekt, mis hõlmab 60,7 miljoni euro suurust investeeringut koolivõrgu uuendamisse. Selle tulemusena kerkivad või saavad uue ilme kuus koolihoonet, mis on ehitatud vastama nüüdisaegsetele nõuetele. Eesmärk on luua õpilastele optimaalne keskkond, kus omandada teadmisi, ja samuti toetada üleminekut eestikeelsele õppele (Haridus- ja Teadusministeerium 2024).

Siht, mille poole püüame üleminekuga eestikeelsele õppele, on tagada kõigile Eestimaa lastele, sõltumata nende esimesest keelest, võimalus saada kvaliteetset haridust emakeeles – eesti keeles. Et kõik Eesti koolid ja lasteaiad hakkaksid õpetama eesti keeles, on parim valik lastele ja noortele, sest just eestikeelne õpe aitab lastel ja noortel sulanduda Eesti kultuuri- ning väärtusmaailma, nii et nad ei pea loobuma oma enesemääratlusest, vaid vastupidi, suurendavad oma võimaluste horisonti. Ühine eestikeelne hariduskeskkond annab kõigile lastele ja noortele suuremad võimalused edasiõppimiseks ja meelepärase elukutse ning tegevuse valikul tulevikus. Eestikeelne haridus tugevdab Eesti rahvuslikku identiteeti, kasvatab ühiskonna ühtekuuluvustunnet ja vähendab nii hariduslikku kui ka sotsiaalmajandusliku lõhestumist (Haridus- ja Teadusministeerium 2025).

Noorte väljakutsed

Siin on võimalik kõneleda levinumatest noorte probleemidest, mis noorte endi seas esinevad. Vaimse tervisega seonduv on Ida-Virumaa noorte seas üks olulisemaid muresid. Uuringute

tulemused näitavad, et paljud noored tunnevad tihti kurbust või kogevad masendust. Toon näite – uuringutest ilmnes, et rohkem kui kolmandik 11–15-aastastest tüdrukutest ja viiendik poistest on kurvad või masendunud sagedamini kui üks kord nädalas (Randver jt 2023). Kuna Ida-Virumaa on valdavalt venekeelse elanikkonnaga piirkond, on teine oluline väljakutse haridusega seotud. Paljudel Ida-Virumaa vene keelt kõnelevatel noortel on eesti keele oskusega probleeme, mis raskendab pääsu eestikeelsetesse gümnaasiumidesse ja seeläbi edasiõppimist. Keelebarjäär võib omakorda viia madalama haridustaseme ja kehvemate võimalusteni tööturul (Agur jt 2020). Tuginedes statistika andmetele, võib kolmanda peamise probleemina välja tuua tööpuuduse. Ida-Virumaa noored on mures tööturul pakutavate võimaluste pärast. Noored ootavad riigilt ja kohalikult omavalitsuselt mitmekesiseid haridustee võimalusi ja sobivaid töökohti.

1.1.4 Kultuuriline olukord Ida-Virumaal

Ida-Virumaa kultuurielu peegeldab rikkalikku ja pulseerivat paletti. Praegu asetseb Ida-Virumaa Eesti silmapaistvamate mitmekultuuriliste maanurkade seas.

Igas omavalitsuses leidub rahvamajasid ja muid võimalusi vaba aja kultuuripõhiseks veetmiseks. Tegutsevad mitmesugused huviringid ja -koolid. Maakonnal on isikupärased muuseumid, nagu Iisaku kihelkonnamuuseum, Eesti kaevandusmuuseum, Kukruse polaarmõis, Põlevkivimuuseum ja Narva kindlus. Tähelepanuväärsed objektid on ka Kreenholmi kompleks ja Vaba Lava Narva teatrikeskus (Tervise Arengu Instituut 2020).

Keeleline ja kultuuriline mitmekesisus

Ida-Virumaa piirkonnas on vene keel ja kultuur märkimisväärselt esindatud. See tuleneb eelkõige asjaolust, et suur osa kohalikest räägib emakeelena vene keelt. Selline demograafiline struktuur on paratamatult kujundanud teatavaid erinevusi ja tõkkeid kahe peamise kogukonna - eestlaste ja venelaste - vahel, nii keeleliselt kui ka kultuuriliselt. Ometi on see rikastanud regiooni kultuurilist maastikku. Paljud olulised kultuurisündmused, teatrilavastused ja festivalid leiavad aset mõlemas keeles - eesti ja vene keeles - võimaldades kõigil kohalikel elanikel, olenemata emakeelest, aktiivselt osa võtta.

Integratsioon ja kultuurivahetus

Omavalitsuste ja valitsuse initsiatiivid, näiteks Integratsiooni Sihtasutuse poolt korraldatud tegevused, on eesmärgiga sillata erinevaid kultuurilisi lõhesid eesti ja vene keelt kõneleva elanikkonna vahel. Samuti leiab kohalikul tasandil keele- ja kultuuriharidusprogramme, mille

peamine fookus on kogukondade vahelise suhtluse ja mõistmise süvendamisel (Härsing ja Järv 2022).

Toetatakse mitmesuguseid kultuuri- ja spordiüritusi, sealhulgas balleti-, muusika- ja filmifestivale, samuti massi- ja meeskonnaspordi võistlusi. Need võivad olla nii uued algatused kui ka juba toimuvad ettevõtmised. Prioriteediks on eesti kultuuri ja spordiga tutvumise võimaluste loomine, näiteks seiklus-, üllatus- ja elamusrohked tegevused. Toetust saavad kultuuri- või spordiüritused, mis on vähemalt maakonna tasemel ning peavad kaasama vähemalt tuhat osalejat. (Härsing ja Järv 2022).

1.1.5 Looduslik keskkond

Maastik ja geograafia

Ida-Virumaa omapära ilmneb peamiselt tasases maastikus, moodustades lauskmaa. Samas võib kohata ka künklikke alasid, nagu Vana-Viru kõrgustik. Siin voolavad jõed ja peegelduvad järved, sealhulgas Narva jõgi, mille veepiiriks on Eesti ja Venemaa. Narva veehoidla on oluline nii kohalikele elanikele kui ka elusloodusele, pakkudes elupaika paljudele ja meelelahutust veespordi ja kalapüügi harrastajatele.

Metsad ja looduskaunid kohad

Looduse poolest võiks Ida-Virumaal olla võimas areng turismis. Siin on Ontika-Toila-Saka pankrannik, kus saab silmailu nautida, samuti soid ja rabasid, mis pakuvad avastamisrõõmu. Narva-Jõesuu liivarannad on suveks suurepärased, Peipsi põhjarannik omaette vaatamisväärsus ning Alutaguse metsad kutsuvad matkama. (Kask 2016).

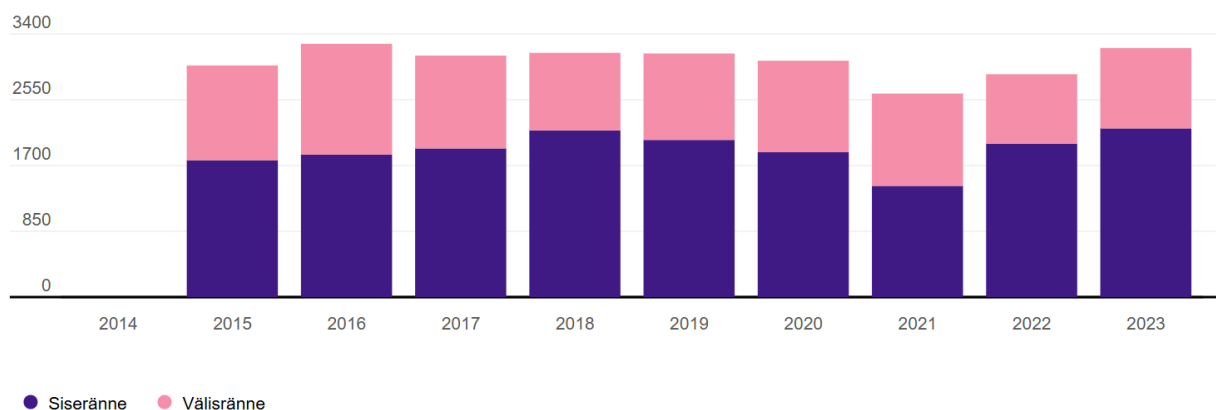
Ida-Virumaa territooriumil leidub märkimisväärne hulk looduslikke kaitsealasid: 5 looduskaitseala, 18 maastikukaitseala, täiendavalt 10 hoiuala ja 16 kaitsealust parki. Lisaks nendele on arvukalt kaitse all olevaid püsielupaiku ja üksikuid loodusobjekte, mis vääriavad erilist tähelepanu. Ida-Virumaa suurimad ning üleeuroopalise tähtsusega kaitsealad – Muraka, Puhatu, Agusalu, Sirtsu ja Selisoo – on loodud, et kaitsta Alutaguse soostikke nende ainulaadsete ökosüsteemidega. Nendes kaitsealades leidub rikkalikult kaitsealuseid looma- ja taimeliike, sealhulgas kotkad, must-toonekurg, metsis, rabadega seotud haudelinnud, lendorav ning mitmesugused käpalised. Ida-Viru maakond eristub Mandri-Eesti kontekstis kui kõige rohkem metsamaastikega kaetud piirkond. 2013. aastal hõlmas metsade pindala 58,4% maakonna

territooriumist (Statistikaamet 2017). Valdavalt esinevad segametsad, kus kohtab kuuski, mände ning lehtpuuliike, moodustades mitmekesise ja elurikka keskkonna.

1.1.6 Demograafiline olukord Ida Virumaal

Kuna suurem osa piirkonna elanikest on vene rahvusest, on vene keel ka peamine suhtlusvahend. Viimase kümne aasta jooksul on Ida-Virumaa elanikkond märkimisväärselt kahanenud. Sillamäe on kaotanud umbes 3000 elanikku ning piirkonna suurim linn Narva on kaotanud ligi 7000 elanikku. Väikseim Ida-Virumaa omavalitsus on Narva-Jõesuu linn (Tervise Arengu Instituut 2020).

Väljaränne on olnud püsivalt kõrge kogu perioodi vältel, ulatudes aastas ligikaudu 2600–3300 inimeseni. Kõige intensiivsem väljaränne toimus aastatel 2015–2016 ja 2023, kus rändearvud olid kõrgeimad. Seda toetab ka joonis 1, mis kujutab graafikut, mis visualiseerib sisse- ja väljarännet. Enamik väljarändest on toimunud siserändena, ehk inimesed on liikunud Ida-Virumaalt mujale Eestisse. Välisrände ehk Eestist lahkumise osakaal on olnud igal aastal väiksem, kuid on siiski märkimisväärne.

Joonis 1. Väljaränne rändeliigi ja soo järgi | Ida- Virumaa maakond, Mehed ja naised, 2014–2023 (Allikas: Statistikaamet 2025).

Rahvaarvu vähenemine

Ida-Virumaa, Eestimaa üks paiku, seisab vastamisi rahvaarvu kahanemisega. Siin mängivad rolli sünnituse vähesus, märkimisväärne väljaränne ja suurenev vananemine elanikkonnas. Noored, otsides paremaid tulevikuväljavaateid, lahkub. Peamisteks põhjendusteks on arenguruumi nappus, töökohtade puudus või madal palk, vaba aja võimaluste piiratus, kuid ka linnakeskkonna asjaolud – keskkond ja kliima (Marova 2024).

1.1.7 Põlevkivitööstuse olukord

Majanduslikult tähtsaim loodusressurss Kirde-Eestis on küttekivim, lühidalt põlevkivi. Selle kaevandamise mõjualune piirkond moodustab enam kui ühe protsendi Eesti territooriumist, mis on võrreldes paljude teiste riikidega märgatavalt suurem. Põlevkivi leiukoht asub küll nii Lääne- kui ka Ida-Virumaal, kuid kaevandamine, energeetilise potentsiaali rakendamine ja keemiatööstuses kasutamine on koondunud ühte – Ida-Virumaale. Põlevkivi on nii varandus kui ka väljakutse, sest selle kaevandamine ja tööstuslik kasutamine mõjutab negatiivselt nii looduskeskkonda kui ka elukvaliteeti (Rosenberg ja Pöder 2017).

Ajalugu ja areng

Kaevandamine sai alguse aastal 1916. Alates sellest ajast on tegutsenud üle kahekümne kaevanduse. Esimesena rakendati põlevkivi tahkekütusena vedurite kolletes, seejärel Tallinna elektrijaamas, Kunda ja Aseri tsemenditehastes, edasi lubja- ja tellisevabrikutes, suuremates paberitehastes, tselluloositehastes, tekstiilivabrikutes ja mujal. Muutus toimus vastavalt sellele, kuidas Eesti masinatehased Ilmarine, AS Franz Krull ja teised projekteerisid ning valmistasid põlevkivile kohandatud koldeid (Januškevits 2016).

Ida-Viru maakonnas algatati põlevkivi tööstuslik kaevandamine eelmise sajandi teises kümnendis (90 aastat... 2008). Sellest tulenevalt on piirkonna ilme märgatavalt muutunud. Välja on kujunenud tehismäed, mis rikastavad tasasemat maastikku, järved, mis on tekkinud kaevandustööde tulemusel, erinevad ehitised ja nii edasi. Olulisimateks põlevkivitööstuse pärandi kategooriateks on tehismäed, kaevandusalad (ka karjäärid), elumupiirkonnad ning tööstus- ja haldushooned. Kõik need põlevkivitööstusliku pärandi liigid olid omal ajal kohalike inimeste igapäevaelu osaks, aga nüüdseks seisavad paljud neist tühjalt või lagunevad, ootamas uut rakendust (Januškevits 2016).

Teadaolevalt kasutati Eestimaal põlevkivi esmakordselt 1870. a. Kukruse mõisas kütteks. 20. saj tõrjus naftatööstus põlevkiviõli tootmise kõrvale ja enamikus riikides see ka lõpetati. Mõningast elavnemist on täheldatud sõdade ajal. I maailmasõja ajal hakati põlevkivi kasutama Eestimaa kubermangus, millest sai alguse Eesti põlevkivitööstus- Eesti Põlevkivi (Reinsalu ja Jürs 2015).

1.2 Noorte arusaamu ja väärtusi kujundavad tegurid

Väärtused mängivad ühiskonna stabiilsuses olulist rolli. Ühised väärtused hoiavad ühiskonda koos, sest samad arusaamad hõlbustavad inimeste vahelist mõistmist ja suhtlemist (Rämmer 2019). Noorte arusaamade kujunemine saab alguse koduses keskkonnas ja nende väljakujunevaid väärtusi vormivad erinevad tegurid, mis mõjutavad nende väljakujunevat maailmavaadet ja eluväärtusi. Väärtused kujunevad sotsialiseerumisprotsessis juba noores eas. Üsna üksmeelselt

ollakse seisukohal, et teismeliseas kujunenud väärtused on väga stabiilsed ja nad ei muutu enam kuigi kergelt (Basáñez 2016). Noorte mõttemaailma kujundamisel on otsustav roll nende keskkonnal, kus nad kasvavad. See sisaldab perekonda, kooli, sõpruskonda ja ka ühiskonda. Samuti mõjutavad noorte vaateid oluliselt meedia, sotsiaalvõrgustikud ja laiemad kultuurilised suundumused, mis annavad neile ligipääsu mitmekülgetele eeskujudele ja võimalikele eluteedele.

Perekond ja lähedased suhted

Basáñezi (2016) sõnul on vanemad esimesteks täiskasvanuteks kellega laps kokku puutub. Perekond on noorte esmane sotsialiseerija ja tugevaim väärtuste kujundaja, pakkudes suuniseid ja eeskujusid, mis mõjutavad noorte moraalseid ja eetilisi tõekspidamisi. Vanemate suhtumine ja käitumine mõjutavad noorte hoiakuid näiteks suhtlemise, aususe, vastutustunde ja ühiskondliku aktiivsuse osas (Steinberg, 2017). Esmane armastus, hoolitsus, ning julgeolek - need on pereliikmete suhete kaudu saadavad esmased kogemused. Need väärtused mõjutavad indiviidi enesehinnangut ja nägemust ümbritsevast maailmast. Lisaks peitub peresuhetes ka potentsiaal nii tugevaks vastastikuseks toetuseks kui ka keerukateks konfliktideks, mis on otseselt seotud perekonna sisemiste suhtlusmustritega.

Haridussüsteem ja õpetajad

Basáñez (2016) märgib, et kool ei ole mitte ainult aastatuhandete jooksul inimkonna poolt akumulieritud tarkuse edasiandja, vaid ka oluline sotsialiseerija. Koolid ja õpetajad on olulised noorte väärtuste ja arusaamade kujundajad, pakkudes lisaks akadeemilistele teadmistele ka eetilisi ja sotsiaalseid norme. Kooli kaudu saavad noored tihti võimaluse osaleda mitmesugustes sotsiaalsetes ja kultuurilistes tegevustes, mis aitavad neil arendada empaatiat, kriitilist mõtlemist ja ühiskondlikku vastutust (Bandura 2002). Õpetajate ja kooli töötajate peamine eesmärk on kujundada õpilastele turvaline ja väärtustav õppekeskkond, mis peegeldab mitmekesisuse ilu ning julgustab tolerantsust ja üksteise aktsepteerimist. See tagab kõigile võrdsed võimalused enese teostamiseks.

Lisaks igapäevasele õppetööle on õpilastel võimalus osa võtta paljudest põnevatest sotsiaalsetest ja kultuurilistest ettevõtmistest koolis. Olgu selleks siis sportlikud võistlused, haaravad teatrietendused, pühendumus vabatahtlikule tegevusele või hoopis teiste rahvuste kommete ja traditsioonide avastamine. Need tegevused on oluliseks kasvulavaks, arendades õpilastes empaatiavõimet, avatud meelt ja võimet kriitiliselt mõelda maailma asjade üle.

Kultuuriline ja sotsiaalne keskkond

Kultuuriurija Hofstede (Hofstede jt 2010) sõnul on käsitletud kultuuri kahes omavahel seotud tähenduses. Kitsamas tähenduses räägitakse inimtegevuse produktidest – haridusest, kommetest, kunstist ja oskustest ning nende abil loodust. Laiemas tähenduses peetakse kultuuri all silmas ühiskonna minevikukogemuste käigus välja kujunenud inimtegevuse kirjutamata reegleid. Hofstede sõnul on kultuuri tuumaks väärtused. Rahvusvaheliste uuringute põhjal väärtuste teooria looja Schwartz (Smith ja Schwartz 1997) sõnul pole nende puhul tegemist kiretute, objektiivsete uskumustega, vaid väärtused on seotud tunnetega, puudutavad ihaldusväärseid eesmärke või nendeni jõudmiseks ühiskonnas heaks kiidetud viise.

Noorte väärtused ja arusaamad on mõjutatud ka nende kultuurilisest ja sotsiaalsest keskkonnast. Näiteks riiklikud ja ühiskondlikud normid, religioon, traditsioonid ja sotsiaalmajanduslik olukord mõjutavad noorte maailmavaadet ning suunavad nende arusaama õiglusest, töökusest ja vastutustundest. Näiteks on noorte väärtushinnangutes ja käitumises sageli suuri erinevusi sõltuvalt sellest, kas nad kasvavad üles maapiirkonnas või suurlinnas (Hofstede 2001). Madalama sotsiaalmajandusliku staatusega peredes üles kasvanud noored võivad väärtustada haridust ja tööd kui võimalust paremaks eluks, samas kui kõrgema sissetulekuga perede noored võivad rohkem keskenduda vaba aja veetmisele või kultuurilistele kogemustele.

Samuti on oluline mõelda, kuidas kultuur ja ühiskond "edu" ja "heaolu" defineerivad.

Maapiirkondades sirgunud noorte jaoks võib olla tähtis püsiv töö ja perekondlike traditsioonide säilitamine. Linnanoored seevastu võivad kõrgelt hinnata isiklikku arengut, globaalseid suundumusi ja vabadust.

2. EMPIIRILINE OSA

2.1. Intervjuu ja tulemuste analüüsi meetodid

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja, millised on uuringus osalenud Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust.

Andmete kogumiseks viisin läbi kvalitatiivsed poolstruktureeritud intervjuud. Selleks koostas intervjuukava (vt Lisa 1), mille abil uuriti noorte arusaamu Ida-Virumaa tulevikust. Intervjuukava on koostatud ja jaotatud viieks osaks vastavalt uurimisküsimustele: Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa majanduslikust arengust, Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa sotsiaalsest arengust, Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaakultuurilisest arengust, Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa looduskeskkonna arengust ja Kohtla-Järve noorte tulevikuootused.

Intervjuudes kogutud andmeid analüüsisin temaatilise analüüsi abil. Temaatiline analüüs võib mõista olla paindlik pigem teoreetiliselt kui piiritletud teoreetiliselt. Refleksiivsus hõlmab ennast distsiplineeritud praktikasse, millel on fookus kriitiliselt küsitleda seda, mida me teeme, kuidas ja miks me seda teeme, ning selle mõju ja mõjutusi meie uurimistöole (Braun ja Clarke 2022).

Temaatilise analüüsi eesmärk on avastada tekstist tähendused, teemad ja nende omavahelised seosed või järjepidevus (Kalmus jt 2015).

2.2. Intervjueerimine ja valim

Käesoleva uurimisteema teoreetilises osas käsitletud temaatika alusel koostas küsimused süvaintervjuude kava jaoks. Mina kasutasin sihipärast valimit (Rämmer 2014), sest selline Kohtla-Järve noortest moodustatud valim on kõige sobilikum selle uurimistöo eesmärgi saavutamiseks. Intervjuude eesmärgiks oli uurida Kohtla-Järve noorte arusaamu Ida-Virumaa tulevikust. Valimisse kuuluvateks intervjueeritavateks on Kohtla-Järve Maleva Põhikooli õpilased ja noored kuni 22 aastat. Nendega tehti intervjuud kohapeal. Autor valis igale noorele sobiva aja intervjuude jaoks. Intervjuu salvestamiseks kasutas autor telefoni äppi ning salvestusseadmetena isiklikku mobiiltelefoni. Iga intervjuu pikkus on umbes 45-60 minutit.

Intervjueeritavateks olid neli 15-aastast tütarlast, ja kaks 22-aastast noort naist. Alaealiste vanemate käest oli küsitud kirjalikud lubadused viia intervjuud läbi (vt Lisa 2). Andmete analüüsi käigus esitasin tulemused selliselt, et neid ei ole võimalik intervjueeritute isikutega seostada. Kõik intervjuu osalejad andsid oma nõusoleku intervjuude salvestamiseks ning lubasid, et saadud

andmeid võib kasutada bakalaureusetöös. Muutsin intervjueeritute anonümiseerimiseks nende nimed analüüsi käigus. Samuti sõlmiti kokkulepe, et pärast töö lõplikku valmimist hävitatakse kõik salvestatud intervjuud.

2.3. Analüüs ja arutelu

2.3.1. Noorte arusaamad Ida-Virumaa majanduslikust arengust

Esimese uurimisküsimuse abil otsisin vastust küsimusele, milline on noorte arvates hetkeseis Ida-Virumaa arengus ja millised on peamised väljakutsed, millega see piirkond silmitsi seisab. Intervjuude käigus selgus, et praegust seisukorda Ida-Virumaal peetakse kurvaks, kuna noorte jaoks on väga vähe loodud erinevaid võimalusi ja arendada ennast on raske. Paljud intervjuerijad rõhutasid, et plaanid on suured ja sõnu, et midagi muutub on ka palju, kuid tulemusi ei ole. Põhjusena toodi välja, et inimesi ei piisa, noori on väga raske kaasata midagi tegema.

Liisa: „*Millega nad silmitsi seisavad ongi see, et küll me tahame kõik, et meil oleks lõbus ja oleksid mingid asjad, aga lõpuks inimesed ei tee neid asju. Meil ei jätku nii palju inimesi, et neid kõiki asju ellu viia. Me tahame küll palju, aga lõpuks, kui meie saame, me ei kasuta seda võimalust.*”

Rääkides edasi, hakkasime arutama, kuidas näevad intervjueritavad võimalusi Ida-Virumaal innovatsiooni ja ettevõtluse arendamiseks ja siis arvamused lahknesid. Intervjueritavad Anna ja Olga väljendasid kahte erinevat arvamust. Anna rõhutas, et võimalusi on väga palju, kui teha seda väikeste sammudega, siis on kõik võimalik, kuid noor Olga on kindel, et praegu on väga ebastabiilne aeg ja Ida-Virumaal on väga raske midagi luua ja teha uut.

Anna: „*Kuna ma näen, et Jõhvi või Ida-Virumaa liigub väikeste sammudega sennapoole ja see on hea kiirus*”.

Olga: „*Iga aastaga siin on raskem midagi teha, kuna paljud koolivad. Kui sa tahad midagi luua, sina tahad selle eest saada raha, aga kui praegune olukord on selline, et noorem lähevad ära, siis võimalus puudub. Ei ole mõtet.*”

Intervjueritav rõhutab, et piirkond peab tegema kõik selleks, et nende noored jääksid Ida-Virumaale, aga kuna töökohti on vähem, palgad on väikesed ja arendada ei saa, siis on võimalusi päris vähe.

Endine olukord Ida-Virumaal näitab seda, et noored väga sõltuvad haridusest ja sellest, kas on võimalus arendada või mitte, kas on üldse võimalus peale õpingut jääda siia ja midagi ja lihtsalt

töötada. Noored Liisa ja Olga rõhutasid, et kuna hetkel on ebastabiilne aeg, praegu ei saa mitte midagi luua, ükskõik millises valdkonnas.

Olga: „*See on väga kurb, aga praegu ei ole ühtki valdkonna, kus noored saaksid luua uusi ettevõtteid.*”

Ja Liisa ütles: „*Praegu on vähe arengut majanduslikust arengust kõikidele ja noortele on veel raskem. Paljud asjad on juba loodud ja nemad ei saa sellega konkureerida. Nemad saavad siin õppida, aga nemad koolivad teiste linnadese, kuna tingimusi ja võimalusi seal on rohkem.*”

Kokkuvõtlikult võib öelda, et majanduslik areng Ida-Virumaal on praegu väga raske noorte jaoks, kuna piirkond või kohalik omavalitsus peab aitama looma võimalusi arendamiseks ja pakkuda noortele arenguvõimalusi ja hea palgaga, töökohti, kuna nad on teadlikud, kui suur on vahe palgas, näiteks Tallinnas ja Kohtla-Järvel. Nendele ei ole huvitav siin töötada vähema töötasu eest, kui nendel on võimalus enne või peale hariduse omandamist minna Tallinnasse ja teenida seal rohkem ja luua midagi uut juba seal.

2.3.2 Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa sotsiaalsest arengust

Teise uurimisküsimuse abil otsisin vastust küsimusele, millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa sotsiaalsest arengust. Kõigist intervjuudest selgus rahulolematust sotsiaalse arenguga Ida-Virumaal. Kuna Ida-Virumaal puudub sotsiaalne areng, on noored muutunud vähem aktiivseks, neil puudub linna toetus, sealhulgas kohad, kuhu nad saaksid minna ja koos aega veeta ning selle asemel istuvad nad kodus ja mängivad üksteisega või üksi arvutimänge, mis mõjutab ka nende sotsiaalset käitumist.

Olga: „*Meie vallavanemad, kes juhivad ja tegelevad kõikidega, nendel on lihtsalt teine vaade, nad saavad kõikides asjadest aru teistmoodi, kui meie noored. Ühise keele leidmine on raske. Noored võivad jagada oma arvamust, aga neid ei saa aru nii, nagu on vaja.*“

Mainiti, et vallavanematele on vaja kohtuda noortega ja räägita sellest, mida noored tahavad näha oma linnas, mida võik teha teisiti.

Karina: „*Tänapäeval mul ei ole üldse mingit võimalust. Vanematel ei ole nii palju raha selleks, et saata mind sinna, kuhu mina tahaksin (trenn või kunstide kool), aga teist alternatiivi lihtsalt ei ole.*“

Intervjueeritav seletas, et ta tahaks olla aktiivsem ja osaleda mingis projektis või käia trennis, kohvikus, jalutada huvitavas, uues kohas aga ta ei saa, kuna projekte ei ole hetkel, kuna kool ja kohalik omavalitus ei pakku nendele selliseid võimalusi. Trenni ei saa ka käia, kuna vanemate jaoks see on liiga kallis. Viimaste uudistega kursis olles saame teada, et sel aastal on kohalikud omavalitsused eraldanud erinevatele huviringidele veelgi vähem raha. Kuid Liisal ja Eval olid erinevad arvamused.

Liisa: *„Noored on täna laisemad. Neid huvitab ainult IT maastik. Neid huvitab rohkem mitte aktiivne elustiil, sest aktiivsus ei ole tänapäeval nii populaarne.“*

Ja Eva ütles: *„Tahaks midagi veel, mina tahan olla aktiivne, aga mul ei ole võimalust ennast näidata.“*

Järeldus on selline, et kõik on isiklikpärane, sest noortele tahaks midagi teha, käia kuskil ja leida uusi tutvavaid, aga nendel ei ole võimalusi. Vallavanematele on vaja tulla noorte juurde ja küsida noorte käest, mida nad soovikid näha või nad tulevad ettepanekuga, mis näitaks, et on huvitatud noortest.

Edasi liikudes, oli küsimus, kas märgasid noored mingeid positiivseid või negatiivseid muutusi Ida-Virumaal arengus viimastel aastatel. Anna, Sandra ja Eva ütlesid põhimõttelised sama vastuse. Nad rääkisid sellest, et nad ei näe üldse muutusi, kuna nad elavad oma elu ja ei jälgi, mis toimub linnas, kuid rõhutasid, et linna piires ei muutu mitte midagi. Aga sealsamas Karinal oli teine arvamus.

Karina: *„Mina tean, Sillamäel on väga ilus promenaad, kuna käisin oma vanematega, Kohtla-Järve Järve linnaosas on hea park ja uus ujula, aga Ahtme linnaosas ma ei näe muutusi üldse. Tahaks midagi uut ja huvitavad meie jaoks, kuhu meie saaksime käia. Mõnikord käin noortekeskuses, kui on liiga igav, aga see ei ole nii tihti. Minu jaoks seal ei ole nii palju huvitavad, see on pigem noorematele huvitavam.“*

Võib järeldada, et väga vähe on muutusi noorte kasuks ja kui näiteks Sillamäel tehakse muudatusi, siis Kohtla-Järve Järve linnaosas on väikesed, kuid muutused, siis Ahtme vallas peaaegu üldse mitte. Selleks, et jõuda mõnda parki või promenaadile, peavad noored minema linnast välja, et lihtsalt jalutada ja näha midagi uut.

Ainult noor Sandra ütles: *„Jõhvis ja Narvas toimuvad jooksud, kuhu käivad tavaliselt eestlased, aga venelasi seal on väga vähe. Narva ka tulevad Tartust, Tallinnast, kuid kohalikud ei käia seal.“*

Sellele uurimisküsimusele vastuse saamiseks uurisin ka, kas noored tunnevad ennast kaasatuna Ida-Virumaa piirkonna arengut puudutavate otsuste tegemisse. See küsimus pani neid mõtlema ja vastused olid kuivad ja lühikesed.

Sandra: „*Mina arvan, et mitte. Kui meid küsiti, siis midagi muutus, aga hetkel ei ole midagi muutunud.*“

Karina: „*Oleks väga tore, kui tuleksid meie kooli ja hakkaksid meiega rääkima, aga tundub, et nad ei taha.*“

See teema oli üks väheseid, kus vastajad olid ühel meelel. Paljud nõustuvad mõttega, et noored saavad ja ilmselt kaasatakse neid mingil viisil, kuid kohalik omavalitsus ei kuula neid nii palju, kui nad sooviksid. Mõned intervjuueeritavad on nõus minema kohtumisele ja rääkima sellest, mis neid tegelikult huvitab ja milliseid muutusi nad soovivad näha, sest üks põhjus, miks noored lahkuvad, on see, et neil pole kusagil koos käia, kusagil jalutada ja linn ei ole elavnenud, vaid ainult vastupidi.

Ja sellest arenes teema, kuidas saaks Ida-Virumaa atraktiivsemaks muutuda noorte jaoks, et vähendada väljarännet ja meelitada tagasi neid, kes on juba piirkonnast lahkunud? Üks olulisemaid põhjusi oli see, et paljud noored lahkuvad Ida-Virumaalt, sest teistes suurlinnades on rohkem valikut häid töökohti ja korralikke palku, seal on võimalus areneda ja olla üks osa linnast, mis areneb. Enamik neist hakkas ütlema, et nad lähevad Tallinnasse või Tartusse, sest nad tahavad seal õppida ja neile on palju huvitavam olla seal, kus „linn ei maga.“ Põhjuseks õpilaste hulgas ka see, et nad tahavad käia erinevates kohtades, mis Ida-Virumaa poolt hetkel ei ole. Mainiti ka keelelist arenemist.

Liisa: „*Meil on suur puudus erinevates valdkondades, äkki kui see muutub, siis noored tulevad ka tagasi. Minu jaoks on tähtis sport ja ma tunnen, et on puudus.*“

Eva: „*Mina lähen Tartusse, kuna seal on eestikeelne linn. Mina tahan õppida keelt selgeks ja vabalt rääkida, selleks, et leida endale head töökohta. Tahan väga saada juristiksi ja ma pean oskama keelt, aga siin, Ida-Virumaal ma ei õppi keelt piisavalt.*“

Kuna me oleme puudutanud hariduse ja töö teemat, siis oleme sujuvalt üle läinud küsimusele, kas Ida-Virumaal on nende arvates piisavalt võimalusi hariduse ja karjääri arendamiseks? Nagu selgus, on tõe poolest võimalusi, kui me räägime õpingutest, sest Ida-Virumaal on olemas õppeasutused, kus saab kõrgharidust omandada. Ida-Virumaa haridus on heal tasandil, kuna on Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Jõhvi Gümnaasium ja Kohtla-Järve gümnaasium, kus saab omandada keskharidust ja minna edasi õppima Ida-Virumaal, näiteks Tartu Ülikooli Narva Kolledžisse

Narvas või TalTech kolledžisse Kohtla-Järvel. Kuid tööga ja karjääri seotud küsimused ei olnud nii positiivsed.

Liisa: „*On väga palju erinevaid võimalusi, meil on suur valik, mida saab kasutada, aga ei ole midagi päris spetsiifilist. Kui näiteks sina tahad arstiks saada, sa lähed Tartusse või Tallinnasse, kuna siin ei saa omandada sellist haridust.*“

Anna: „*Mina tahan jääda siin ja proovida saada siin haridust, plaanis on minna Narva Kolledžisse ja tahaks õppida lasteaiaõpetajaks või õpetajaks, sest mulle väga meeldivad lapsed.*“

2.3.3 Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa kultuurilisest arengust?

Kolmanda uurimisküsimuse abil otsisin vastust küsimusele, millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa kultuurilisest arengust. Ida-Virumaal elavad mitmekultuurilist päritolu inimesed. Intervjuudest selgus, et ühised sündmused ja üritused võivad inimesi kokku viia ja nad jäävad üksteise juurde. Selline tulemus on kinnituseks Tajfeli sotsiaalse identiteedi teooriale (vt Rämmer 2022). Mõte „Ma olen Ida-Virumaalt“ on samuti mõistlik. Inimesed, kes saavad omavahel tuttavaks ja selgub, et nad on samast piirkonnast, see ühendab neid. Kuid ka samasugused probleemid võivad inimesi ühendada ja tänu sellele, and saavad nendega hakkama tänu toetusele teistelt inimeselt sama probleemiga.

Anna: „*Ma ei näe rohkem põhjust, mis võib elavaid siin inimesi ühendada. Ainult keel.*“

Olga: „*Äkki samad probleemid. Raha ei ole, probleemid lastega, probleemid peres. Ja nende lahendamine.*“

Liikudes edasi, uurisin millised on siin elevate inimeste väärtused ja traditsioonid. Mainiti, et enam, ei ole nii populaarne tähistada midagi, kuna inimestel on rahapuudus ja väga raske on leida võimalusi erinevate traditsioonide säilitamiseks. Gorkova (2021) sõnul on Narva linnas tegutsevate erinevate kultuuri- ja rahvuskultuuriseltside aktiivsus aja jooksul vähenenud. Nii nagu igas peres on oma traditsioonid mida nad pidavad tähtsaks ja tähistavad, on ka Ida-Virumaa elanikel üldised traditsioonid, mis neid võivad ühendada. Väärused muutuvad väga kiiresti, kuna igal põlvkonnal on oma väärtused ja paljud nendest on juba ajaga muutunud. Intervjueerivatele oli raske tuua näide sellele küsimusele, kuna rohkem osa osalejatest üldse ei tähista traditsioone peres ja väärtuste kohta enamus ei saanud midagi lisada.

Olga: „*Traditsioonid on tähtpäevade pidamine.*“

Liisa: „*Väärtustavad väga, väga inimesti, kes on ümber, Ida-Virumaal toetavad üks teist, kuna Tallinnas ei ole seda, aga siin inimesed toetavad enda omasid.*“

Sandra: „*Hoida linna puhtuses ja väärtustame seda puhtust.*“

Väärtuse teemal oli ka üks küsimus, mis seisnes selles, kas vanema põlvkonna väärtused erinevad millegi poolest noorema poolest? Väärtused saavad muutuda ja nad muutuvad iga põlvkonnaga. Väärtused, mis oli vanematel ja nende vanematel on läinud tagaplaani, kuna noortel on oma vaade kõige peale. Teine vaatenurk muutub ka väärtusi.

Anna: „*Minu ja minu vanaema väärtused on natuke erinevad, kuna tema arvates mina pean ainult õppima ja alati käia kleitides, kuna meesterahvastele meeldivad tüdrukud, kes kannavad kleidi. Mina ei ole sellega nõus, kuna minu prioriteediks on mugavus.*“

Karina: „*Mina alati kogun raha, selleks, et saaksin mida head endale osta ja minu vanemad ka toetavad seda, sest raha kogumine on kasulik, kui lihtsalt raiskamine. Arvan, et see väärtus meil on samasugune.*“

2.3.4 Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa looduskeskkonna arengust

Neljanda uurimisküsimuse abil uurisin, kas noored on kuulnud midagi sellisest sotsiaalsete muutuste strateegiast mida nimetatakse “rohepöördeks” ning püüti selgitada välja millised emotsioone ja mõtteid see sõna tekitab.

Kuna Ida-Virumaa on kuulus põlevkivi töötlemise poolest, siis on nüüd aktiivselt hakanud ilmema „rohepöördeks“ tähendus. Sotsiaalne strateegia, mis tähendab ökoloogiat ja ökoloogiliselt kasulikke mineraale, mida inimesed saavad kasutada ilma ennast kahjustamata. Mida see aga tähendab Ida-Virumaa jaoks? Kuna Ida-Virumaal on kaevandused ja seal töödeldakse põlevkivi, seal on töökohti, millest inimesed kinni peavad, sest nad on seal kogu elu töötanud. Kohtla-Järve linnas on ka VKG tehas, kus töötatakse eluohtlike ainetega, aga seal on 1000 töökohta. Kui rohepööre võetakse vastu, mida teevad seal töötavad inimesed tehases.

Olga: “*Põlevkivitööstusel on pigem tulevik. See on see asi, millega saame uhkustada. Minu isa ka töötab kaevanduses ja räägib, et tööd pole ja inimesi koondatakse. See nii ei kao.*”

Liisa: “*Ida-Virumaa ei saa põlevkivitööstust lahkuda, ainult juhul, kui kõik saab otsa. Rohepööre on hea, kuid meie maakonnal meile riik pakub teisi töökohti sellega seotud, siis miks mitte, aga kui nad panevad kaevandused kinni ja ei pakku midagi vastu, siis pigem ei ole vaja seda teha.*”

Ta lisas ka “*Kui teie mõtlete ökoloogiast, siis mõelge inimestest ka.*”

Ja sellest tekkis järgmine küsimus, mida noored arvavad põlevkivitööstuse tulevikust Ida-Virumaal. Ja peaaegu ühine mõtte oli, et on vaja jätta, kuna inimestel ei ole siis tööd, kui riik otsustab sellest lahkuda.

Liisa: *“Mina loodan, et see jääb töötama, kuna kaevandused on meie inimeste jaoks töökohad.”*

Olga: *„Kui see oli juba kaua, siis võib olla peabki jääma. Oli küsimus, miks inimesed lahkuvad ja ongi üks põhjus, kui ei ole piisavalt töökohti ja nad panevad siin, Ida-Virumaal kinni, siis kes siin jääb.“*

Järeldusena võib kinnitada, et noored on ikka selle poolt, et kaevandused peavad töötama ja seal hulgas ka VKG. Kõik muretsevad pigem inimeste pärast, vaid mitte ökoloogia pärast, mis on arusaadav ja inimesed on harjunud elada mõttega, et kui see oli juba kaua, see peabki jääma.

2.3.5 Millised on noorte tulevikuootused

Viienda uurimisküsimuse abil otsisin vastust küsimusele, millised on noorte tulevikuootused. Selle uurimisküsimuse abil oli hea võimalus uurida noortel, millised nendel on unistused ja ootused seoses Ida-Virumaa tulevikuga, millised nendel isiklikult on plaanid Ida-Virumaa seoses. Noorte vaade edestamine ja uurimine on peamine asi selles intervjuus ja selles osas olid erinevad vaatenurgad, millega tuleb arvestada.

Esimene küsimus oligi, millised on noorte unistused ja lootused seoses Ida-Virumaa tulevikuga.

Olga: *„Meie peame toetama sporti. Samuti oleks tore, kui oleks rohkem kohti, kus saaks vabalt jalutada ja hingata värskes õhus, vaid mitte ainult tee lähedal, kus sõidavad autod.“*

Anna: *„Tahaks midagi veel. Noortekeskus on tore ja hea, aga kui see on ainuke, siis seda ei piisa. Kontserdi ka võiks olla rohkem, millised on suunatud noorte peale, vaid mitte ainult täiskasvanute peale.“*

Karina: *„Mulle meeldib, kui õues on spordiplatsid, aga meil neid on vähe, aga kui on, nad on juba nii vanad, et lihtsalt ei taha nendel käia või nad on liiga kaugel.“*

Tasub rääkida ka, millist rolli peaksid noored mängima piirkonna arengus ja milliseid muutusi nad sooviksid näha tulevikus. Paljudel noortel, kes osalesid intervjuus on soov midagi teha, näidata ennast või teha teiste jaoks midagi huvitavat, kuid selgus, et see kõik ei sõltu ainult nendest.

Liisa: *„Noored oleksid aktiivsed ja saaksid aidata linnale, kui nende juurde tuleksid vallavanemad ja nad oleksid avatud kuulama meid. Enne seda käed on kinni.“*

Sandra: *„Linnas saaksime rohkem esinema tantsudega, laulma või mis iganes, aga selliseid üritusi ei ole, aga meie väga tahaksime näidata linnaelanikele mida meie oskame, kui tublid meie oleme.“*

Ida-Virumaa tuleviku küsimus on see koht, millest keegi midagi ei tea, kuid oli hea võimalus küsida noorte käest, kas nad on mõelnud tulevikuplaanidele seoses Ida-Virumaaga. Selle küsimuse vastates arvamused jagunesid, osad õpilased plaanisid jääda (Anna ja Karina), aga teised lahkuda (Sandra ja Eva).

Linnas tuleb teha muudatusi, mis sobiksid valitsevale põlvkonnale, ja kui muudatusi ei tehta, kaotavad meie kohalikud noored huvi oma kodulinna vastu ja tahavad tõenäoliselt sealt lahkuda.

Vastustes küsimusele millisena noored näevad Ida-Virumaa tulevikku 10 kuni 20 aasta pärast, selgus, et paljud noored tahaksid tulla tagasi, kui linn areneks ja hakkaks liikuma. Kui oleksid erinevad huvitavad kohad lõõgastumiseks, siis see tuleks kasuks.

Liisa: *„Kui midagi ei muutu, siis siin jäävad ainult vanad inimesed.“*

Anna: *„Mina ei arva, et midagi muutub. Tahaks väga, aga ei usu.“*

Karina: *„Loodan, et rohkem osa elanikest jääb siin.“*

2.3.6. Järeldused ja ettepanekud

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja, millised on uuringus osalenud Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust. Tulemused põhinevad vastustel, mis leiti viiele uurimisküsimusele.

Esimese uurimisküsimuse abil selgitasin välja uuringus osalejate arvamusid Ida-Virumaa majanduslikust arengust, teise uurimisküsimuse abil uuriti noorte arusaamu Ida-Virumaa sotsiaalsest arengust, kolmanda uurimisküsimuse abil noorte suhtumist Ida-Virumaa kultuurilisest arengust, neljanda uurimisküsimuse abil uuriti noorte arusaamu Ida-Virumaa looduskeskkonna arengust ja viienda uurimisküsimuse abil selgitasin välja uuringus osalenute tulevikuootused.

Esimesele uurimisküsimusele leitud vastusest koorub välja, et Ida-Virumaa noored tunnevad piirkonna käekäigu suhtes suuremat pettumust. Olukord paistab neile nukravõitu, sest vaatamata vallavanemate jutule paremast homsest jäävad reaalsed tulemused silmanähtavalt nõrgaks. Võimaluste puudumine enese arendamiseks ja mitmesugustes tegevustes osalemiseks mõjutab otseselt nende motivatsiooni ja tulevikusihte. Noored ise rõhutasid, et ideid ja tahtmisi on küll palju, aga nende teostajaid on napilt. Inimesi, kes neid ideid ellu viiksid, ei jätku. Teotahte puudus ja initsiatiivi vähesus viib selleni, et paljud head mõtted jäävad realiseerimata. Samuti on puudu süsteemsest toetusest noorte kaasamiseks kogukonna arengusse. Vaja on struktuure ja programme, mis innustaksid noori aktiivselt kohalikes algatustes ja projektides kaasa lööma.

Arusaamu ettevõtluse ja innovatsiooni edendamise võimalikkusest Ida-Virumaal oli seinast sein. Osa noori uskus väikeste sammude kaudu asetleidvasse arengusse, kuid teine osa osalenuid noori, suhtusid olukorda pessimistlikumalt, viidates keskkonna ebastabiilsusele ja elanikkonna väljavoolule. Noored teadvustasid selgelt majandusliku ebavõrdsuse mõju. Hea palgaga töökohtade nappus piirkonnas sundis neid eelistama kolimist suurematesse linnadesse, kus võimalused on paremad. Seetõttu on noorte seotus Ida-Virumaaga nõrk ja lühiajaline. Kohalikud omavalitsused peaksid koos riigi ja erasektoriga pingutama, et Ida-Virumaale tekiks rohkem ahvatlevaid ja konkurentsivõimelise palgaga töökohti, mis hoiaksid noori piirkonnas.

Teise uurimisküsimuse abil selgitasin välja, et Ida-Virumaa noored tunnevad end ühiskonnast välja tõrjututena. Noortel pole võimalust lõbutsemiseks, huviringides osalemiseks. Seda põhjustavad nii finantsilised piirangud kui ka neid huvitavate tegevuste vähesus. Intervjuudest selgus, et noored ei tunne end piirkonna arengus osalejatena. Nende arvamusi ei küsita tihti ja isegi kui küsitakse, ei muuda nende vastused midagi. Tekib tunne, et kohalike omavalitsuste juhid ei hinda noorte arvamusi piisavalt või ei saa nende vajadustest aru.

Noored märkavad erinevusi erinevate piirkondade arengu vahel – näiteks Sillamäel ja Järve linnaosas tehtud uuendusi hinnatakse kõrgelt, kuid Ahtmes puuduvad sarnased arengud. Selline ebaühtlane arengutase tekitab tunde, et mõned piirkonnad on unarusse jäetud. Kuigi Ida-Virumaal on hariduse omandamise võimalusi (nt TÜ Narva Kolledž, TalTech Kohtla-Järvel), on noorte karjäärivõimalused piiratud. Nad tunnetavad, et erialade valik on piiratud ja kättesaadavad töökohad on pigem madalapalgalised või ebamäärased. Noored on valmis lahkuma Ida-Virumaalt, kuna suuremates linnades pakutakse rohkem võimalusi areneda, paremat elukeskkonda, põnevamat kultuurielu ja kõrgemaid palku. Samuti mängib suurt rolli keeleõppe võimalused, mis on nende tulevases tööelus olulised.

Kolmanda uurimisküsimusega süvenesin noorte seisukohtadesse Ida-Virumaa kultuurilisest käekäigust. Intervjuudest kerkis esile, et mitmekesisuse rüpes kultuurilise ühisosa leidmine osutub keeruliseks, ent inimesi võivad kokku viia ühesugused probleemid ja pinged – nagu majanduslikud tõkked, perekondlikud raskused või keeleprobleemid. Need suudavad luua ühise tunnetuse ning kanda hoolt ühistunde eest. Uuringus osalejad avaldasid mõtet, et kultuuriüritused, festivalid ja ühisüritused võiksid omalt poolt aidata piirkonna rahvast rohkem lähendada. Need võiks olla mõeldud eri rahvuste ja põlvkondade vaheliste arusaamade lähendamisele ja koostöö süvendamisele.

Samuti tajuvad noored oma väärtuste erinevusi vanemate ja vanavanemate omadest. Esikohale tõusevad individualism, individuaalne mugavus ja otstarbekus. Samas leidis näiteid, kus noored

jagasi vanematega ühiseid väärtusi, näiteks rahavaeva materialismi väärtustamist või kogukonna toetamist. Üks oluline tähelepanek kerkis esile: vastajate silmis peetakse Ida-Virumaal üksteisest hoolimist suuremaks kui näiteks Tallinnas. See kajastab piirkonna sotsiaalsete võrgustike tugevust, mida võiks rakendada kultuurilise arengu edendamisel.

Neljanda uurimisküsimuse abil selgitasin välja noorte arusaamu Ida-Virumaa looduskeskkonnast. Üldjuhul on noored rohepöördest teadlikud, kuid peamiselt seostatakse seda kahjulike mõjude ja ohtudega, mis võivad mõjutada kohalikku elukorraldust ja majandust, peamiselt seoses töökohtade kaotusega. Rohepööre iseenesest ei ole noortele vastumeelne, kuid nende arvates peaks selle rakendumine olema seotud riigi poolt tagatud uute töövõimalustega ning piirkonnas sotsiaalsete probleemide lahendamisega.

Noortega tehtud intervjuud näitasid, et Ida-Virumaa noored muretsevad oma perekondade ja kogukondade tuleviku pärast. Paljud nende vanemad on seotud kaevanduste või VKG tehastega, seega on töökohtade kindlustamine nende jaoks olulisem kui keskkonnaalased eesmärgid. Kaevandamine ja põlevkivi töötlemine on Ida-Virumaal ajalooliselt olnud, mis tekitab noortes tunde, et see on piirkonna "põhiväärtus". Seetõttu tajutakse traditsioonilisi tööstusi osana kohalikust kultuurist ja igapäevaelust.

Viienda uurimisküsimuse fookuses olid noorte nägemused piirkonna tulevikust. Selgus, et noorte Ida-Virumaad puudutavad lootused ja unistused on ilmekad. Suur osa vastajaid ihkab elukeskkonda, mis oleks meelelahutuslikus mõttes mitmekesisem. Noortele on olulised võimalused aktiivseks ajaveetmiseks: sportimisvõimalused, kontserdid, ehitada pargid ja muud sarnased tegevused. Lisaks ei leidu piisavalt platvorme noortele, kes sooviksid rikastada oma linnas linnaelu oma ande ja oskustega, olgu selleks tants, muusika või muu looming. Nad sooviksid leida ruumi, kus oma avaldada annet ja panustada kogukonnaellu. Peaaegu kõik vastajad tunnevad end valmis panustama, aga muretsevad, et nende initsiatiivile ei leidu kohta või aega.

Paljude noorte tulevik paistab olevat seotud suuremate linnadega väljaspool Ida-Virumaad, kus nähakse paremaid võimalusi nii õppimiseks, karjäärriks kui ka elukvaliteedi parandamiseks. Mõned oleksid valmis jääma või tagasi pöörduma, kui regioon pakuks neile atraktiivsemaid tingimusi. Kuid osad neist ei usu, et järgmistel aastatel toimuks märkimisväärsed muutusi. See näitab usaldamatust kohalike otsustajate ja arengukavade vastu.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö „Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust“ eesmärgiks oli selgitada välja, millised on uuringus osalenud Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust.

Bakalaureusetöö teoreetilises osas iseloomustasin Kohtla-Järve piirkonda ja andsin ülevaate väärtusi kujundavatest teguritest. Empiirilises osas andsin ülevaade kasutatud uurimismeetoditest, valimi moodustamisest ning andmete kogumise protsessist intervjuude kaudu.

Andmete kogumiseks viisin läbi kvalitatiivsed poolstruktureeritud intervjuud. Selleks koostasintervjuukava, mille abil uuriti noorte arusaamu Ida-Virumaa tulevikust. Intervjuudes kogutud andmeid analüüsisin temaatilise analüüsi abil. Intervjueeritavateks olid neli 15-aastast tütarlast, ja kaks 22-aastast noort naist. Alaealiste vanemate käest oli küsitud kirjalikud lubadused viia intervjuud läbi.

Esimese uurimisküsimuse abil selgitasin välja uuringus osalejate arvamusi Ida-Virumaa majanduslikust arengust. Noored tunnevad paikkonna käekäigu suhtes rohkem pahameelt. Võimaluste nappus enese arendamiseks ja eri tegevustes osalemiseks. Samuti noored mõistsid selgelt majandusliku ebavõrdsuse mõju. Hea palgaga ametikohtade vähesus piirkonnas sundis neid eelistama asukohta vahetama suurematesse linnadesse.

Teise uurimisküsimuse abil uurisin noorte arusaamu Ida-Virumaa sotsiaalsest arengust. Vestluste ajal selgus, et noortel pole võimalust lõbutsemiseks, huviüritustel osalemiseks. Nende seisukohti ei uurita sageli ning isegi kui küsitakse, aga noored märkavad erinevusi eri piirkondade arengus – näiteks Sillamäel ja Järve linnaosas sooritatud uuendusi hinnatakse kõrgelt, aga Ahtmes puuduvad sarnased arengud. Noored mainisid, et Ida-Virumaal erialade valik on piiratud ja leitavad töökohad on pigem madalapalgalised või ebakindlad.

Kolmanda uurimisküsimuse abil noorte suhtumist Ida-Virumaa kultuurilisest arengust. Inimesed võivad kokku tuua samasugused mured ja pinged – nagu majanduslikud tõkestused, perekondlikud raskused või keelebarjäärid. Samuti tunnetavad noored oma väärtuste erinevusi vanemate ja vanavanemate omadest. Esikohale kerkivad individualism, isiklik mugavus ja otstarbekus, kuid noored jagasid vanematega ühiseid väärtusi, näiteks rahavaeva materialismi hindamist või kogukonna toetamist.

Neljanda uurimisküsimuse abil uurisin noorte arusaamu Ida-Virumaa looduskeskkonna arengust. Üldiselt on noored rohepöördest teadlikud, aga rohepööre iseenesest pole noortele vastumeelne.

Ida-Virumaa noored muretsevad oma perede ja kogukondade tuleviku pärast. Kaevandamine ja põlevkivi töötlemine on Ida-Virumaal ajaloos olnud, mis tekitab noortes tunde, et see on piirkonna "põhiväärtus".

Viienda uurimisküsimuse abil selgitasin välja uuringus osalenute tulevikuootused. Enamik küsitluses osalejaid soovib elukeskkonda, mis oleks lõbustuse osas mitmekülgsem. Peaaegu kõik vastajad tunnevad end valmis andma oma panuse, aga muretsevad, et nende algatusele ei leidu kohta või aega. Mitmete noorte tulevik tundub olevat seotud suuremate linnadega väljaspool Ida-Virumaad, kus nähakse paremaid võimalusi nii õppimiseks, karjääriks kui ka elukvaliteedi parendamiseks. Mõned oleksid valmis jääma või tagasi tulema, kui piirkond pakuks neile kütkestavamaid tingimusi.

Käesoleva bakalaureusetöö teema on tähtis nii noortele endile kui ka poliitikategijatele, kohaliku omavalitsuse asutustele ja noorsootöötajatele sest tähtis on mõista neid arusaamu, mida Kohtla-Järve noored väljendavad Ida-Virumaa tulevikust.

Kirjandus

Agur, H., Gabriel, T., Reinmets, L. (2020, 17.03). Ida-Virumaa haridus muutuste tuules. *Põhjarannik*. <https://pohjarannik.postimees.ee/6924878/ida-virumaa-haridus-muutuste-tuules>

(vaadatud aprill 2025)

Bandura, A. (2002). Social Cognitive Theory in Cultural Context. *Applied Psychology*, 51(2), 269–290.

Basáñez, M. (2016). *A world of three cultures*. New York: Oxford University Press.

Eesti Inimarengu Aruanne. <https://www.inimareng.ee/et/noorte-vaimne-tervis-ja-heaolu-ning-selle-seos-eluviisiga/> (vaadatud aprill 2025)

Braun, V., Clarke, V. (2022). *Thematic Analysis: A Practical Guide*. London: SAGE Publications.

https://www.researchgate.net/publication/382853995_Thematic_Analysis_A_Practical_Guide (vaadatud mai 2025)

Gorkova, N. (2021). Narva subkultuuride käsitlemine mõnede rahvamajas tegutsevate rahvuskultuuriseltside näitel. *Akadeemiake*, 2, <https://akadeemiake.ee/2021/10/narva-subkultuuride-kasitlemine-monede-rahvamajas-tegutsevate-rahvuskultuuriseltside-naitel/> (vaadatud aprill 2025)

Haridus- ja Teadusministeerium. (2025). *Eestikeelsele haridusele üleminek*. <https://www.hm.ee/uleminek> (vaadatud mai 2025)

Heinmaa, G. (2022). *Ida-Virumaa liigub mitmekesise ettevõtluse arendamise suunas*. <https://fin.ee/uudised/ida-virumaa-liigub-mitmekesise-ettevotluse-arendamise-suunas> (vaadatud aprill 2025)

Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. SAGE Publications.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. New York: McGraw-Hill.

Härsing A., Järv I. (2022). *Taotlusvoor: Ida-Virumaa ettevõtlust edendavad spordi- ja kultuuriüritused*. https://integratsioon.ee/taotlusvoor-ida-virumaa-ettevotlust-edendavad-spordi-ja-kultuuriuritused-3?utm_source (vaadatud aprill 2025)

Ida-Viru Fond. (2024). *Ida-Viru maakonna õiglase üleminek*. <https://idavirufond.ee/> (vaadatud aprill 2025)

Ida-Viru Omavalitsuste Liit. (2023). *Ida-Viru maakonna arengustrateegia 2023–2035*. https://ivol.ee/documents/9867329/37206687/Ida-Viru_maakonna_arengustrateegia_2023-2035_170423.pdf (vaadatud aprill 2025)

Januškevits V. (2016). *Põlevkivitööstuspärandi väärtustamine Ida-Viru maakonnas*. Magistritöö, Eesti Maaülikool.

Kalmus V., Masso, A., Linno M. (2015). Kvalitatiivse sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (vaadatud märts 2025)

Kask K. (2017). *Ida-Virumaa haldusüksuste rahvastiku ja sotsiaalmajanduslike näitajate vahelised seosed aastatel 2005-2015*. [Bakalaureusetöö, Eesti Maaülikool]. EMU digiarhiiv. <https://dspace.emu.ee/server/api/core/bitstreams/64a7977f-653d-4101-a613-908bb5acec8e/content> (vaadatud aprill 2025)

Koolivõrgu investeringukava raames saab Ida-Virumaa kuus kaasaegset koolimaja (2024, 9. aprill). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. https://www.hm.ee/uudised/koolivorgu-investeeringukava-raames-saab-ida-virumaa-kuus-kaasaegset-koolimaja?utm_source (vaadatud aprill 2025)

Korõtko, T., Põdersalu, H., Jaruškin, S. (2024). Kogukonnaenergeetika (taastuvenergiaühistud) kasutuselevõtu majandusliku, geograafilise ja sotsiaalse teostatavuse uuring Ida-Virumaal aastani 2035. https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2024/12/I-V_Kogukonnaenergeetika_teostatavusuuring.pdf?utm_source (vaadatud aprill 2025)

Kõllo, E. (2021, 2. november). *Ida-Virumaa rahvakultuurist*. <https://rahvakultuur.ee/2021/11/02/ida-virumaa-rahvakultuurist/> (vaadatud mai 2025)

Lüllli, A. (2016). *Ülevaade maareformi lõpetamisega seotud probleemidest Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste näitel*. [Magistritöö, Eesti Maaülikool.] EMU digiarhiiv.

<https://dspace.emu.ee/server/api/core/bitstreams/7148da93-991f-4861-b869-50981680e5f4/content> (vaadatud aprill 2025)

Marova, A. (2024). *Narva noorte elukohast lahkumise põhjused gümnaasiumi lõpetanute näitel* [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool, Narva kolledž]. Tartu Ülikooli DSpace digiarhiiv. <https://dspace.ut.ee/bitstreams/49baa3dd-3d4c-4ee3-92b8-ba3573dcc50e/download> (vaadatud aprill 2025)

Palo, U., Mätlik, T .... (2008). *Integratsiooni kontseptuaalsed alused ja parimad praktikad*. Tallinn: Integratsiooni Sihtasustus. https://integratsioon.ee/sites/default/files/159_180.pdf (vaadatud aprill 2025)

Randver, R., Streimann, K., Purre, M., Sultson, H., Tulviste, J., Akkermann, K., & Haring, L. (2023). Noorte vaimne tervis ja heaolu ning selle seos eluviisiga. *Eesti inimarengu aruanne 2023*.

Reinsalu, E., Jürs, E. (2015). Eesti põlevkivi töötlemine / Estonian oil shale processing. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool. https://www.researchgate.net/profile/Enno-Reinsalu/publication/272166696_Eesti_polevkivi_tootlemine_Estonian_oil_shale_processing/links/54dcd630cf25b09b912d683/Eesti-polevkivi-toeotlemine-Estonian-oil-shale-processing.pdf (vaadatud aprill 2025)

Roosileht, M. (2024, 15. aprill). Üleminek eestikeelsele haridusele Ida-Virumaal – võimalikkus ja tulevikuväljavaated. Õpetajate Leht. <https://opleht.ee/2024/04/uleminek-eestikeelsele-haridusele-ida-virumaal-voimalikkus-ja-tulevikuväljavaated/> (vaadatud aprill 2025)

Rosenberg, T ja Pöder, K. (2017). *Ida-Virumaa. Regionaalse arengu põhinäitajad 2016* (Statistikaamet, nr 10/2017). https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-07/Ida_Virumaa_2016.pdf (vaadatud aprill 2025)

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, & T. Vihalemm (Toim), Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/valimid>

Rämmer, A. (2019) Väärtustest ja neid kujundavatest teguritest. *Akadeemia*, 365 (8), 1347–1381. https://www.researchgate.net/publication/337000243_Vaartustest_ja_neid_kujundavatest_teguritest (vaadatud aprill 2025)

Rämmer, A. (2022, 28. oktoober). Ütle, kelle gruppi sa kuulud. *Õpetajate Leht*, 35, 6–6. <https://opleht.ee/2022/10/mojutamine-3-utle-kelle-gruppi-sa-kuulud/> (vaadatud aprill 2025)

Smith, P. B., Schwartz, S. H. (1997). Values. Berry, J. W, Kagitcibasi, C. & Segall, M. H. (toim.) *Handbook of Cross-Cultural Psychology. Volume 3: Social Behavior and Applications* (77–118). London: Allyn and Bacon.

Statistikaamet. (2025). Väljaränne. <https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/ida-viru-maakond-21> (vaadatud aprill 2025)

Statistikaamet. (2025). *Ida-Viru maakond – piirkondlik statistika*. <https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/ida-viru-maakond-21> (vaadatud mai 2025)

Statistikaamet. (2024, 28. november). *Suhteline vaesus maakonniti: mida näitab statistika?* <https://stat.ee/et/uudised/suhteline-vaesus-maakonniti-mida-naitab-statistika> (vaadatud mai 2025)

Steinberg, L. (2017). *Adolescence*. McGraw-Hill Education.

Taremaa, L. (2014). *Maareformi elluviimisega seotus Eesti kohalike omavalitsuste töötajate hariduslik taust ja selle mõju maareformi elluviimise kiirusele*. Magistritöö. Eesti Maaülikool. Metsandus. Ja maaehitusinstituut, geomaatika osakond. Tartu.

LISA

Lisa 1.

Intervjuukava

Intervjuu käigus kogusin andmeid Tartu Ülikooli Narva kolledži noorsootöö üliõpilase Valeria Olesk bakalaureusetöö jaoks. Intervjuu eesmärk on selgitada välja, millised on uuringus osalenud Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida-Virumaa tulevikust. Andmete analüüsimisel järgitakse rangelt uuringute eetikakoodeksis sätestatud anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse nõudeid, mis tähendab, et vastuste analüüsimisel ei tehta ühtegi seost vastaja isikuga. Kui intervjuueeritav on nõus, siis intervjuu salvestasin, kuid see salvestus kustutasin pärast andmete analüüsi, ning peale minu töö ei ole sellel enam juurdepääsu.

Kui intervjuueeritav keeldus intervjuu salvestamisest, siis tegin kirjalikke märkmeid intervjuueeritava arvamuste kohta. Kõik meetmed võtsin selleks, et tagada vastajate privaatsus ja tagada, et nende vastuseid käsitletakse konfidentsiaalselt. See protsess aitab tagada eetilise ja usaldusväärse uurimistöö teostamise.

Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa majanduslikust arengust

1. Milline on teie arvates hetkeseis Ida-Virumaa arengus ja millised on peamised väljakutsed, millega see piirkond silmitsi seisab?
2. Kas te näete Ida-Virumaal võimalusi innovatsiooni ja ettevõtluse arendamiseks ning kuidas saaks noori selles protsessis kaasata?
3. Millistes valdkondades võiks luua Kohtla-Järvel ja Ida-Virumaa piirkonnas uusi ettevõtteid?

Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa sotsiaalsest arengust

1. Kuidas hindate praegust noorte olukorda Ida-Virumaal? Kas noortel on piisavalt võimalusi ja toetust?
2. Kas olete märganud mingeid positiivseid ja negatiivseid muutusi Ida-Virumaa arengus viimastel aastatel? Kui jah, siis milliseid?
3. Kas noored tunnevad end Ida-Virumaal kaasatuna otsuste tegemisse ja piirkonna arengusse? Kui ei, siis milliseid muudatusi võiks teha, et suurendada noorte osalust?
4. Kuidas saaks Ida-Virumaa atraktiivsemaks muutuda noorte jaoks, et vähendada väljarännet ja meelitada tagasi neid, kes on juba piirkonnast lahkunud?
5. Kas Ida-Virumaal on teie arvates piisavalt võimalusi hariduse ja karjääri arendamiseks? Kui ei, siis milliseid täiendavaid meetmeid võiks teie arvates rakendada?

Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa kultuurilisest arengust

1. Ida-Virumaa puhul on tegemist valdavalt venekeelse piirkonnaga. Kas siin võiks olla veel midagi, mis selles piirkonnas elavaid inimesi ühendab?
2. Millised on siin elavate inimeste väärtused ja traditsioonid?

3. Kas vanema põlvkonna väärtused erinevad millegi poolest noorema omadest?

Millised on noorte arusaamad Ida-Virumaa looduskeskkonna arengust

1. Kas olete kuulnud midagi sellisest sotsiaalsete muutuste strateegiast mida nimetatakse „rohepöördeks“? Kui jah, siis milliseid emotsioone ja mõtteid see sõna Sinus tekitab?
2. Mida te arvate põlevkivitööstuse tulevikust Ida-Virumaal?

Millised on noorte tulevikuootused

1. Millised on teie unistused või lootused seoses Ida-Virumaa tulevikuga?
2. Millist rolli peaksid noored mängima piirkonna arengus ja milliseid muutusi nad sooviksid näha tulevikus?
3. Kas olete mõelnud tulevikuplaanidele seoses Ida-Virumaaga? Kui jah, siis mis need plaanid on?
4. Millisena te näete Ida-Virumaa tulevikku 10 kuni 20 aasta pärast?

Lisa 2.

Kirjalik lubadus

Mina, (nimi) luban oma lapsele (nimi) osaleda intervjuus teemal „Kohtla-Järve noorte arusaamad Ida- Viruma tulevikust“ ja annan lubaduse kasutada käesolevas bakalaureusetöös tema vastused.

Kuupäev:

Allikiri: